

POSSIBILITIES OF EFFECTIVE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN TOURISM

A. H. Hamdamov

Trainee-researcher of the Department of Digital Economy of SamSU -
+998 93 345-49-29, adonis29051992@gmail.com

Annotation:

This article focuses on the widespread introduction of digital technologies in areas of great importance for the development of tourism in Uzbekistan. Therefore, the effective use of digital technologies, which serve to take the tourism industry, which is one of the main sectors of the economy, to a new level, is important.

Keywords: Digital technologies, tourism, e-commerce and business, information systems, digital economy, internet, tourism products, tourism services.

Bugungi zamonda raqamli bilimlar va zamonaviy axborot texnologiyalari taraqqiyotga erishishning muhim shartlaridan biridir. Raqamli texnologiyalar nafaqat davlat va jamiyat boshqaruvini takomillashtiradi va ijtimoiy sohada odamlarga katta qulayliklar yaratadi. Bundan tashqari raqamli texnologiyalar ijobiy iqtisodiy o‘shishiga zamin yaratadi: mahsulot va xizmatlar sifatini oshiradi, va ortiqcha xarajatlarni kamaytiradi, va yana bir muhim afzallik korrupsiyaga chek qo‘yadi. **Bugun jamiyatda raqamli texnologiyalarning ahamiyati tobora ortmoqda. Ularning keng joriy qilinishi va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish masalalari hozirgi zamonda har bir davlat uchun jiddiy hayotiy masalaga aylangan. Ekspertlar fikricha, kelgusi 3 yilda iqtisodiyotni raqamlashtirish orqali dunyodagi 22 foiz ish o‘rni axborot texnologiyalari yordamida yaratiladi.**

Prezidentimizning Oliy Majlisga Murojaatnomasida raqamli iqtisodiyotga faol o‘tish kelgusi 5 yildagi eng ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilandi. Shuningdek, 2020 yilning Ilm, ma’rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili deb e’lon qilingani bejiz emas.

Raqamli iqtisodiyot — raqamli texnologiyalarga asoslangan elektron biznes va elektron tijorat bilan chambarchas bog‘liq iqtisodiy faoliyat hamda shu faoliyat natijasida ishlab chiqariladigan va sotiladigan raqamli tovarlar, xizmatlar yig‘indisi.

2020 yil 28 aprel kuni Prezidentimizning **“Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”**gi qarori qabul qilindi. Unga ko‘ra, 2023 yilga borib raqamli iqtisodiyotning mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi ulushini **2 baravar** va ushbu sohadagi xizmatlar hajmini **3 baravar** oshirish hamda ularning eksportini **100 million AQSh**

dollariga yetkazish nazarda tutilgan. Shu bilan birga, 2020–2022 yillarda elektron hukumat, telekommunikatsiyalar, dasturiy mahsulotlar va axborot texnologiyalari texnologik parki faoliyatini yanada rivojlantirish, iqtisodiyotning real sektori tarmoqlarida hamda turizm sohasida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish bo'yicha 268 ta loyihani amalga oshirish rejalashtirilmoqda.

XXI asrda raqamli texnologiyalar inson hayot faoliyatlarini har tomondan o'rab oldi. Ulardan inson mehnatini kamaytirish orqali yanada ko'proq natijaga, samaradorlikka erishish maqsadida foydalanilmoqda.

Eng asosiy vazifa "**Raqamli O'zbekiston–2030**" konsepsiyasini amaliyotga tatbiq etish bo'lib, u o'z ichiga barcha soha va tarmoqlarni qamrab olgan. Bunday yirik loyihani amalga oshirish mamlakatimiz iqtisodiyotining to'liq hamda kompleks o'zgarishiga, raqobatbardoshlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Muhim vazifalardan yana biri davlatimiz rahbarining "Toshkent shahrida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori ijrosini ta'minlashdir. Qarorga asosan tasdiqlangan "Raqamli Toshkent" kompleks dasturida ta'lim, sog'liqni saqlash, transport, kommunal sohalarga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini jalb qilgan holda poytaxtimizning qiyofasini to'liq ijobiy o'zgartirish ko'zda tutilgan.

O'zbekistonda rivojlanishi uchun katta ahamiyatga ega bo'lgan sohalarda raqamli texnologiyalarni keng joriy etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu ro'yxatda turizm sohasi muhim o'rin tutadi. Shu bois, sohani yangi bosqichga chiqarishga xizmat qiluvchi **4 taloyihani** ro'yobga chiqarish mo'ljallanyapti. Aytish kerakki, xizmat ko'rsatish korxonalariga raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha muammolar, tezkor hal etish zarur bo'lgan masalalar oz emas.

Internet tezligi bo'yicha reytingda O'zbekiston hozirgi kunda 94-pog'onani egallab turibdi, bir yil ichida 36 pog'onaga ko'tarilish kuzatildi. Umuman, oxirgi yil natijalariga ko'ra O'zbekistonda simli internet tezligi **2,5 barobarga** o'sdi.

O'tgan yil boshidan bugungi kungacha respublika bo'yicha internet tarmog'iga keng polosali ulanish portlarining umumiy soni **2,2 mln.ga** yetkazildi, 7,8 ming km. optik tolali aloqa liniyalari qurilib, ularning umumiy uzunligi **44,4 ming km.** dan oshdi.

Turistik mahsulotni ishlab chiqish va sotish texnologiyasining o'ziga xos xususiyati eng qisqa vaqt ichida transport vositalarining mavjudligi va sayyohlarni joylashtirish imkoniyatlari to'g'risida ma'lumot beradigan, joylarni tezda bron qilish va bron qilishni ta'minlaydigan tizimlarni talab qiladi. turistik xizmatlarni ko'rsatishda yordamchi vazifalarni hal qilishni avtomatlashtirish (chiptalar, veksellar va yo'riqnomalar kabi hujjatlarni parallel ravishda

rasmiylashtirish, kassani taqdim etish va fon haqida ma'lumot va boshq.). Bunga turizmda axborotni qayta ishlash va uzatish uchun zamonaviy kompyuter texnologiyalari keng qo'llanilgan taqdirda erishish mumkin. Har qanday boshqaruv axborot jarayonlari ro'yxatga olish, yig'ish, uzatish, saqlash, qayta ishlash, berish va boshqaruv qarorlarini qabul qilish tartiblarini o'z ichiga oladi. Axborot texnologiyalari ushbu protseduralar turli xil axborot tizimlarida amalga oshiriladigan vosita va usullarni aks ettiradi. Turizm sohasi bizga ixtisoslashgan kompyuter texnologiyalaridan samarali foydalanishga imkon beradi.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalardan samarali foydalanib kelayotgan 4 ta global bronlashtirish tizimi mavjud: Amadeus, Galiley, Worldspan, Saber. Ular dunyodagi 800 mingdan ortiq sayyohlik agentliklari tomonidan turistik xizmatlarni, shu jumladan mehmonxonalarda turar joylarni bron qilish uchun foydalanadilar.

Turistik korxonalar faoliyatidagi zamonaviy axborot texnologiyalarini quyidagi guruhlariga bo'lish mumkin:

- 1) boshqaruv axborot tizimlari;
- 2) global rezervatsion tizimlari;
- 3) Internet;
- 4) multimedia tizimlari.

So'nggi yillarda zamonaviy sayyohlik sanoatida juda muhim o'zgarishlar yuz berdi, bu turizm sohasida yangi axborot tizimlarni va raqamli texnologiyalarni ishlab chiqishga va joriy etishga olib keldi. Turistik biznes bozorida biron bir kompaniyaning muvaffaqiyatli ishlashi zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanmasdan amalda tasavvur qilib bo'lmaydi. Turistik mahsulotni shakllantirish va sotishning o'ziga xos xususiyati, eng qisqa vaqt ichida transport vositalarining mavjudligi, sayyohlar uchun turar joy imkoniyatlari to'g'risida ma'lumot beradigan, joylarni tezda bron qilish va bron qilishni ta'minlaydigan, chiptalarni, hisob-kitob ma'lumotlari va boshqalar.

Turistik kompaniyalarni avtomatlashtirish bilan bir qatorda mehmonxonalar, restoranlar faoliyatini avtomatlashtirish dasturlarini ishlab chiqish. va boshqa sayyohlik biznesining korxonalari amalga oshirilmogda. Ushbu sohada axborot tizimlaridan foydalanish boshqaruvda sezilarli o'zgarishlarga olib keladi, shuningdek xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilaydi.

Turizmda multimedia texnologiyalaridan foydalanish tobora ko'proq qo'llanilmoqda. Multimedia texnologiyalari yordamida potentsial mijozga har qanday turistik mahsulot yoki uni qiziqtirgan individual turistik xizmat to'g'risida to'liq va keng qamrovli ma'lumotlarni taqdim etish, shu bilan mos turistik mahsulotni tez va aniq tanlash imkoniyatini yaratish mumkin. Multimedia texnologiyalarining asosiy xususiyatlari: bir hil raqamli tasvirda turli xil ma'lumotlarni (matn,

tovush, grafikalar, fotosuratlar, videofilmlar) birlashtirish qobiliyati; katta hajmdagi shartli doimiy ma'lumotlarning ishonchli va bardoshli saqlanishini ta'minlash.

Bundan tashqari, axborot texnologiyalari sayyohga ko'rsatiladigan xizmatlar sifatini ta'minlashning zaruriy atributidir, chunki oxirgi foydalanuvchilar olingan xizmatning axborot ta'minotiga nisbatan ancha yuqori talablarni qo'yadilar, xususan doimiy va ishonchli Internetga kirish, har xil mavjudligi mobil ilovalar turizm to'g'risida va boshqalar.

Turistik biznes iqtisodiy faoliyatning eng dinamik sohasidan biri bo'lib, faoliyatning juda to'yingan axborot sohasidir. Boshqacha qilib aytganda, tegishli ma'lumotlarni yig'ish, saqlash, qayta ishlash va uzatish har qanday turistik korxonalar faoliyatining eng muhim va zaruriy shartidir. Iqtisodiyotda biznesning muvaffaqiyati to'g'ridan-to'g'ri ma'lumotni uzatish va almashish tezligiga, uning dolzarbligi va qabul qilinish vaqtiga, uning etarililigi va to'liqligiga bog'liq bo'lgan juda ko'p sohaslar mavjud emas. Shu munosabat bilan, turizm biznesining muvaffaqiyatli rivojlanishi bulardan keng foydalanishni o'z ichiga oladi eng yangi texnologiyalar turistik mahsulotni yaratish va uni targ'ib qilish sohasida ham. Turistik biznes sohasiga zamonaviy kompyuter texnologiyalari faol ravishda kirib kelmoqda va ularni qo'llash har qanday turistik korxonaning raqobatbardoshligini oshirishning muhim shartiga aylanib bormoqda. Turizm sohasi alohida sayyohlik kompaniyasini boshqarish va global kompyuter tarmoqlaridan foydalanish bilan yakunlanish uchun ixtisoslashtirilgan dasturiy mahsulotlardan tortib, kompyuter texnologiyalarining barcha turlaridan foydalanishga imkon beradi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, bu kabi yirik loyihalarga start berilgani Ilm, ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yilida raqamli texnologiyalarning hayotimizdagi o'rni va rolini, ularning yurtimiz bo'ylab qamrovini jadal sur'atda oshiradi. Zero, O'zbekistonning taraqqiyoti raqamli texnologiyalarning barcha soha va tarmoqlarga joriy etilishi va qo'llanishiga uzviy bog'liqdir. Raqamli iqtisodiyot, birinchi navbatda, korrupsiyadan xoli hududda ishlash imkoniyatini yaratadi. U "xufiyona iqtisodiyot" ning asosiy kushandasidir. Chunki raqamlar hamma narsani muhrlaydi, xotirada saqlaydi. Kerak paytda ma'lumotlarni tez taqdim etadi. Bunday sharoitda biror ma'lumotni bekitish, yashirin bitimlar tuzish, u yoki bu faoliyat haqida to'liq axborot bermaslikning iloji qolmaydi

Buning natijasida esa iqtisodiyotga yo'naltirilgan qonuniy mablag'lar joy-joyiga sarflanadi. Ayniqsa, soliqlarning o'z vaqtida to'g'ri hisoblanishi va to'lanishi, byudjet taqsimoti oshkoraligi, ijtimoiy sohaga yo'naltirilgan mablag'lar, maktablar, shifoxonalar, yo'llarga ajratilgan pullar to'liq o'z manziliga maqsadli yetib borishiga zamin yaratiladi. Shu bois, raqamli texnologiyalarni bizni taraqqiyotga eltadigan eng qisqa yo'l, deya atash g'oyat oqilona va odilona ta'rif bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. A.Hamdamov, B.Beknazarov, D.Rahmonova-“Raqamli iqtisodiyot: biznesda yangi imkoniyatlar”. “Servis” ilmiy-amaliy jurnal №2 2020 yil.
2. www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi.
3. www.uzbektourism.uz – O‘zbekiston Respublikasi turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi.
4. <https://newtravelers.ru>